

V letošním roce si připomínáme 400 let od narození významné postavy dějin Moravy, biskupa Karla II. z Lichtensteinu-Castelcornu (1624–1695). Pocházel z tyrolské rodiny hrabat Lichtenstein-Castelcornů, která se v generaci jeho rodičů usadila také na Moravě. Původně byl kanovníkem salcburské kapituly, stal se i kapitulním děkanem, když byl v roce 1664 zvolen olomouckým biskupem. V této funkci působil až do své smrti v roce 1695, tedy více než třicet let. Jeho dlouhý episkopát, ale i ekonomická zdatnost při správě moravských církevních statků (olomoucké biskupství bylo tehdy jediné na Moravě a v části Slezska) umožnily tomuto aristokratickému pastýři vtisknout novou tvář olomouckému biskupství. Dobře to ukazuje právě citát olomouckého kněze Františka X. Richtera z počátku 19. století uvádějící malou jubilejní výstavu:

„I kdyby všichni mlčeli, samo kamení by hlásalo jeho chválu, vždyť po zničení Švédy biskupství nalezl jako cihlovou stavbu, a zanechal je jako vznešenou stavbu mramorovou.“

Uvedená slova se dají zcela jistě vztáhnout i na srdce olomoucké diecéze, její katedrálu. Biskup Karel se systematicky věnoval jejím opravám a jejímu vyzdobování. Presbytář s kryptou pod ním byly dokončeny v roce 1661, krátce před Lichtensteinovým nástupem na olomoucký biskupský stolec, ale biskup měl možnost presbytář vybavit. Souborem svých fundací zejména z let 1685 a 1690 se také zasloužil o rozvoj bohoslužeb v katedrálím kostele a podle typů svátků je navíc přidělil hlavním rezidenčním prelátům kapituly.

Výběr exponátů přibližuje biskupa jako organizátora liturgie, jak vyplývá z jím vydaných liturgických knih, a toho, kdo pečoval až úzkostlivě o liturgii ve své katedrále, jak to dokládají liturgické oděvy a další bohoslužebné předměty. Tisk slavného spisu *Monitorium sive Instructio brevis* (Upomenutí aneb krátké pokyny pro diecézní děkany a faráře olomoucké diecéze) je pak poukazem na organizaci života diecéze podle jasných principů.

Citované hodnocení F. X. Richtera, mohl biskup, který zemřel 23. září 1695, určitě vztáhnout i na sebe. Dalo by se i říci, že se sebou na sklonku svého života mohl být spokojen, i když ještě neviděl plody své „práce“ a nemohl se z nich těšit.

ČERVENEC, SRPEN /

úterý–sobota 10.00–13.00 / 14.00–17.00
neděle 11.00–13.00 / 14.00–18.00

ČERVEN, ZÁŘÍ / výstava je přístupná

po předchozím objednání na tel. 731402036
www.katedralaolomouc.cz

Pořadatelé: Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci a Muzeum umění Olomouc ve spolupráci s Římskokatolickou farností sv. Václava v Olomouci a Olomouckým arcibiskupstvím

Autoři výstavy: Helena Zápalková, Jitka Jonová, Tomáš Parma, Radek Martinek
Grafický design: Vladimír Vaca
Instalace: David Bartoš, Antonín Kučera,
Helena Zápalková, Ondřej Žák
Restaurátorská příprava: Ondřej Žák

20

Marx Weinold (činný v Augsburgu 1665–1700)
Samuel Schneeweiss (*Drážďany, činný v Augsburgu 1670–1697)

Heinrich Anders (činný ve Vídni ve 2. polovině 19. století)
OLTÁŘNÍ NÁSTAVEC S RELIÉFEM KRISTA SALVÁTORA A NÁSTAVCEM S RELIKVIÍ SV. KŘÍŽE

Augsburg, 1687–1689 (reliéf Krista Salvátora, stříbrné aplikace podstavce a rámu)
Vídeň, 1866 (nástavec s relikvií sv. Kříže)
Stříbro, částečně zlacené, email, dřevo, černá politura
Římskokatolická farnost sv. Václava Olomouc

21

Heinrich Anders (činný ve Vídni ve 2. polovině 19. století)

RELIÉF PANNY MARIE KRÁLOVNY NEBES

Kopie nedochovaného reliéfu z donace

Karla z Lichtensteinu-Castelcornu

Vídeň, 1866

Částečně zlacené stříbro

Římskokatolická farnost sv. Václava Olomouc

V letech 1687–1689 nechal biskup Karel z Lichtensteinu-Castelcornu zhotovit i augsburského mistra Marxe Weinolda dvojici stříbrných reliéfů představujících Krista a Pannu Marii. Oba reliéfní obrazy byly o velkých svátcích vystavovány hlavním oltářem katedrály. Do dnešních dnů se však dochoval pouze reliéf Krista Salvátora, druhotně osazený na volutový podstavec s biskupovým znakem a doplněný volutovým nástavcem s relikvií sv. Kříže. Zatímco podstavec, jehož stříbrná výzdoba je prací dalšího augsburského zlatníka Samuela Schneeweise, byl původně zřejmě součástí jiného díla z donace biskupa Karla, stříbrný nástavec s relikvií lze dle připojeného erbu spojit s olomouckým kanovníkem Arturem svobodným pánem z Königsbrunnu (1828–1880), který jej nechal zhotovit u vídeňského mistra Heinricha Anderse, stejně jako kopii nedochovaného Lichtensteinova reliéfu Panny Marie Královny.

22

Olomoucký malíř

PORTRÉT BISKUPA KARLA Z LICHTENSTEINU-CASTELCORN

Olomouc, 1774

Olej, plátno

Římskokatolická farnost sv. Václava Olomouc

Obraz nechal roku 1774 namalovat Dominik Josef Straus, dómský kaplan a administrátor při kapli sv. Anny v Olomouci. Jeho předlohou se pravděpodobně stal biskupův portrét Martina Antonína Lublinského (1636–1690) z doby kolem roku 1680, který je dnes součástí sbírek Arcibiskupského zámku v Kroměříži.

Bartholomäus Kilian (Augsburg 1630 – Augsburg 1696)

podle Martina Antonína Lublinského
(Lešnice, Slezsko 1636 – Olomouc 1690)

OSLAVA KARLA Z LICHTENSTEINU CASTELCORN JAKO NOVÉHO OLMOUCKÉHO BISKUPA

Augsburg, 1664

Mědiryt, papír

Reprodukce (Univerzitní knihovna v Lundu, Nizozemsko)

Téma mědirytu rozvíjí v baroku oblíbenou symboliku světla. Úryvky z Lukášova evangelia pod obrazem připodobňují nově zvoleného biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelcornu ke svíci, která osvětluje diecézi. Jeho portrét ve formě busty je osazen na symbolickém svícnu tvořeném dvěma orlicemi z biskupova znaku, znakem olomoucké kapituly a erby kanovníků. Bustu přidržují po stranách papež Alexander VII. a císař Leopold I., kteří dokládají požehnání a potvrzení úřadu duchovní i světskou mocí. Z hvězdy na heraldické sponě papežova pluviálu pak vychází paprsek, který směřuje k pektorálu na prsou biskupa. Idea světla, které má nový biskup ve svém úřadu šířit, je ve shodě s významem jeho jména (*Lichten-Stein*) vyjádřena také andílky v popředí výjevu vlevo, kteří vykřesávají jiskry k zapálení pochodně se znakem biskupství.

23

Olomoucký sochař

SV. VÁCLAV

Olomouc, poslední třetina 17. století

Lipové dřevo, fragmenty polychromie

Římskokatolická farnost sv. Václava Olomouc

Socha patrona olomoucké katedrály je jednou z mála v Olomouci dochovaných sochařských prací z období po třicetileté válce. Její kompozice i zpracování odpovídají předpokládanému umístění v rámci architektury. Fragmentární stav jejího dochování, chybějící polychromie i atribury – štít, meč a praporec s kopím – nevylučují původní umístění sochy v exteriéru, v nice či výklenkové kapli.

24

Georg Caspar Erasmus

(Bopfingen 1620/30 – Norimberg po 1695)

SEÜLEN-BUCH

Norimberk, Johann Hoffmann, 1666

Arcibiskupství olomoucké – Arcidiecézní muzeum Kroměříž, knihovna

Významný zdroj poučení pro architekty, umělce i řemeslníky představovaly od 16. století tzv. *Säulenbücher* (knihy o sloupech). Obsahovaly nejen schémata konstrukčních modulů jednotlivých sloupových řádů, ale také různé návrhy ornamentálních dekorací či přímo příklady jejich využití pro konkrétní díla – oltáře, skříně, lavice, stoly, dveře, okna, atp. Pro šíření dekorativních prvků měly nezastupitelnou roli také tzv. *Musterbücher* (vzorníkové knihy) či souborně vydávané předlohové rytiny. Kniha o pěti sloupových řádech s mědiryty norimberského grafika Wilhelma Pfanna obsahuje návrhy architektonických prvků i truhlářských prací s variantami boltcového a chrupavčitého ornamentu, který byl v poslední třetině 17. století ve velké oblibě, a s jehož variantami se v katedrále můžeme setkat např. ještě ve výzdobě chórových kanovníckých lavic.

25

Georg Andreas Böckler (Cronheim kolem1617 – Ansbach 1687)

NEUES UND ZUVOR NIE ALSO EINGERICHTETES, VOLLKOMMENES SEULEN-BUCH

Frankfurt nad Mohanem, Balthasar Christoph, 1684

Arcibiskupství olomoucké – Arcidiecézní muzeum Kroměříž,

knihovna

SAMO KAMENÍ BY HLÁSALO JEHO CHVÁLU

BISKUP KAREL Z LICHTENSTEINU- CASTELCORN A JEHO KATEDRÁLA

Výstava k výročí 400 let od narození biskupa Karla z Lichtensteinu-Castelcornu (1624–1695)

7. 6. – 29. 9. 2024
Katedrála sv. Václava
v Olomouci, krypta

Cyrilometodějská
teologická fakulta

MUO | MUZEUM UMĚNÍ
OLOMOUC

ŘÍMSKOKATOLICKÁ FARNOST
SV. VÁCLAVA

ARCIBISKUPSTVÍ
OLOMOUCKÉ

